

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

ТАВРІЙСЬКІ
ЕКОНОМІЧНІ
НАУКОВІ
ЧИТАННЯ

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

10-11 лютого
2017

Ляшенко В. В. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ	43
Приходченко Т. А. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	47
Сацький П. В. РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ КРИМУ В ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ З УРСР У 1950-1954 РР.	50
НАПРЯМ 7. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Бодюк А. В. ЗАСТОСУВАННЯ ПОНЯТТЯ ТРЕБИ У ВИЗНАЧЕННЯХ ЕКОНОМІЧНОЇ МОРСЬКОЇ ГЕОЛОГІЇ.....	54
Обнявко Т. С. ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧЕСКОЇ МОДЕРНИЗАЦІЇ ВОЕННО-ПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА УКРАЇНИ	57
Чечель А. О. ПОЕТАПНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ТА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ	60
НАПРЯМ 8. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА	
Ігель А. С. МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ.....	64
Кірнос І. О. СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ: ПОШУКИ ШЛЯХІВ АДАПАТЦІЇ	67
Мала С. І. ПІДХОДИ ДО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАТОРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	71
Мартінова Л. Б. ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАСЕЛЕННЯ ЛІТНЬОГО ВІКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	73
Шевченко О. О. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....	77
НАПРЯМ 9. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Балєв В. С. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ КОМПАНІЇ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ.....	79

місячний термін. Якщо встановлені строки не виконуються, раціоналізатор отримує письмову відповідь про причину затримки рішення.

Після завершення експертної оцінки частина пропозицій, в залежності від отриманої суми балів, визначається придатною до впровадження. Раціоналізатори преміюються підрозділами, в яких впроваджують їхні ініціативні пропозиції. Авторам інших ідей, які не можуть дати економічного ефекту, також нараховуються незначні премії.

Список використаної літератури:

1. Безчасний Л.К., Монастирська Г.В. Мотивація наукової діяльності в умовах транзитивної економіки // Регіональні перспективи. – 2002. – № 3-4. – С. 61-63.
2. Билуха М. Логистика материальных потоков в строительстве, их учет и контроль // Бух. учет и аудит. – 2005. – № 3.
3. Кокин Ю., Ананьева Ю. Система оплаты труда бюджетников: как ее реформировать? // Человек и труд. – 2000. – № 7. – С. 41-45.
4. Нестерчук В.П. Організація та мотивація праці: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу, 1999. – С. 61.

Мартінова Лілія Борисівна

кандидат філологічних наук,

*докторант кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет*

ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАСЕЛЕННЯ ЛІТНЬОГО ВІКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Пануюча дотепер переважно негативна оцінка процесу старіння населення не орієнтує дослідників на пошуки ефективних і перспективних шляхів подолання соціально-економічних труднощів, які виникають у зв'язку з цим процесом. Досягти успіху у вирішенні проблем, зумовлених демографічним старінням як об'єктивним процесом, не можна за допомогою штучних заходів. Пропозиції омолоджувати населення шляхом підвищення народжуваності у будь-якому суспільстві приречені на невдачу. В Україні, яка має доволі низьку народжуваність і кризовий стан економіки – через відомі соціально-економічні причини, а в процвітаючих країнах – не тільки у зв'язку з особливостями способу життя, а й через істотні успіхи у підвищенні середньої тривалості життя, тобто у зв'язку з абсолютним старінням (старінням «зверху»). Тому зусилля мають бути спрямовані не стільки на пошуки засобів уповільнення старіння, скільки на те, щоб повніше і ефективніше використовувати величезний життєвий досвід і залишкову працездатність літніх і старих людей, створивши для них умови для достойного життя і для підвищення їх ролі у збереженні досягнень соціально-

культурного розвитку. «Одна з проблем політики – досягти розгляду старіючого населення, як важливого природного ресурсу, а не як соціального вантажу, і використовувати можливості застосування запасу цього людського капіталу, який збільшується» [1].

Залишковий трудовий потенціал населення пенсійного віку в Україні використовується вкрай неефективно (принаймні, поза межами сімейного господарства). Тому першочергового значення набуває завдання створення передумов для більш ефективної, з економічної та соціальної точок зору, участі старшого покоління у виробництві та у суспільному житті.

Теоретично некоректними бувають висновки зі статистичного аналізу «навантаження» працездатних непрацездатними. Зокрема, поширена думка, що економічно неактивне населення похилого віку живе за рахунок активного. Насправді особи пенсійного віку в нормальних соціально-економічних умовах є такою суспільно-економічною групою, яку не можна кваліфікувати в економічно розвиненій країні як утриманців, які «навантажують» працездатне населення, хоча термін «демографічне навантаження», «навантаження особами старше працездатного віку» в україномовній спеціальній літературі (і не лише в ній – наприклад, англ. – *dependency ratio*) міцно ввійшов у науковий обіг. Пенсіонерів, розміри пенсії яких залежать від їх попереднього особистого внеску в накопичення суспільного багатства, слід було б розглядати як споживачів-«рантьє» того капіталу, який створюється капіталізацією багатства, отриманого внаслідок накопичення надлишків створеного пенсіонерами в період трудової активності над тим, що вони витратили за той час на власні поточні потреби [2]. Саме за рахунок того, що кожне покоління залишає після себе більше, ніж воно спожило, відбувається прогрес у суспільстві.

Посилення в економічно розвинених країнах «соціальної орієнтації» економіки штовхає до ревізії панівних негативних, переважно економічних оцінок старіння населення. У зв'язку з цим постає проблема не лише включення в предмет демографічного дослідження таких властивостей старіння населення, які раніше не вивчались, а й започаткування осмислення тієї якості старіння населення, яка може за нових історичних умов вважатися бажаною, тобто такою, досягнення якої стане одним із важливих, а може навіть найважливішим завданням демографічної політики в не надто віддаленому майбутньому. Варто згадати й таке: розуміння життя людської особистості як вищого блага, старіння населення в результаті збільшення середньої тривалості активного життя людей можна кваліфікувати як найпривабливішу мету історичного розвитку.

Вже вельми тривалий час популярна концепція «благополучного (успішного) старіння», тобто такого старіння, яке не затьмарює життя і не перетворює осіб похилого віку на тягар для суспільства. Благополучне старіння населення у рамках цієї концепції складається з трьох основних компонентів: запобігання захворюванням (тобто особливого значення набуває профілактика), збереження ментально-психічного і фізичного здоров'я, залучення до активного життя.

Ці складові взаємопов'язані, але найкраще регулюванню піддається забезпечення «ефективної активності» людей похилого віку, зокрема, трудової. Необхідна система постійних заходів, спрямованих на ефективну інтеграцію людей похилого віку в суспільство і на створення умов для благополучного старіння взагалі. Вирішення проблеми ефективної (корисної для культурно-гуманістичного розвитку суспільства) активності літніх людей полегшується через те, що сьогодні формуються об'єктивні передумови для посилення «природних» елементів в наявному розподілі праці для пристосування її умов до ментально-психічних та фізичних особливостей різних статево-вікових груп населення, що дає змогу довше не залишати літніх і старих людей поза межами активної діяльності, створити гнучкі форми їх посильної участі в економічній діяльності [3].

Раціональне використання «залишкового» трудового потенціалу старшого покоління разом із зусиллями, які належить прикласти для цього в позасімейному виробництві, може стати ефективною складовою сімейної політики. Рух у напрямі використання парадигми «успішного старіння» на рівні системи сімейних господарств має базуватися на визначенні ролі осіб старшого віку в так званих домо- і домогосподарствах (при трактуванні сфери внутрішньосімейної трудової діяльності членів сімейного утворення як їх єдності). В основі такого поділу лежить уявлення про демовідтворення в сімейній формі як єдність деморепродукції та демогенерування. Сімейне домогосподарство – внутрішньосімейне виробництво засобів до життя; сімейне домогосподарство – внутрішньосімейне господарство, продуктом якого є сам індивід у його конкретно-історичній якості [4].

Зусилля людей похилого віку найефективніше можуть бути використані в домогосподарстві (самообслуговування, догляд за дітьми, їх виховання тощо). Як свідчать дані про розподіл обов'язків членів сім'ї щодо виховання дітей та догляду за ними, можливості участі осіб «третього покоління» в домогосподарстві в Україні використовуються недостатньо. При цьому наявна тенденція до скорочення участі літніх людей – бабусь та дідусів – у вихованні дітей у сім'ї і цілковита заміна цієї участі працею за межами домогосподарства навряд чи доцільна в широкому соціальному контексті. Більше того, доцільна поступова переорієнтація з віком старших членів сімейного господарства з економічної діяльності за межами сім'ї та участі у веденні домогосподарства до використання їх знань і досвіду в основному в домогосподарстві на основі втілення в життя різних форм взаємодії людей «третього віку» з дітьми. Така переорієнтація більше відповідає психофізичному стану осіб похилого віку і створила б сприятливіші умови для повноцінної трудової активності інших членів сім'ї у домогосподарстві або за його межами, а також для використання досвіду старшого покоління у вихованні (особливо аксіологічно-моральному) дітей [5]. Це може суттєво вплинути як на якість виховання дітей, так і на результативність використання трудового потенціалу не лише старшого покоління, а й членів сім'ї усіх вікових категорій, які працюють.

Посилюється також необхідність вирішення проблеми налагодження більш гармонійних міжпоколінних зв'язків. Економічною передумовою

розробки цієї проблеми є дослідження (в історичному контексті) внесків різних поколінь у виробництво в співвідношенні зі споживанням.

На часі розробка національної програми, спрямованої на реалізацію концепції успішного старіння і зменшення його негативних наслідків. Основним засобом демополітичного вирішення відповідних проблем є демографізація усіх напрямів соціально-економічної політики, тобто посилення їх демографічної спрямованості та підвищення демографічної результативності. В цьому контексті надзвичайно актуальною для України лишається проблема розвитку раціонального ставлення людей до власного здоров'я, формування поведінки, що відповідає ідеалам раціонально побудованого і тривалого індивідуального життя, виховання «волі до здоров'я» [5].

Зростає актуальність міждисциплінарних досліджень тривалості повноцінної трудової активності в різних видах діяльності (професійна працездатність, пов'язана з віком і стажем), стану здоров'я і середньої тривалості життя представників різних занять та професій.

Таким чином, необхідними є заходи активної й адресної політики на ринку праці, спрямованими на сприяння зайнятості літніх людей та шляхів забезпечення поступовості переходу від трудового до пенсійного періоду життя, добровільності виходу на пенсію та гнучкості визначення вікових меж пенсійного віку.

Список використаної літератури:

1. Preparation for an Aging World. The Case for Cross-national Research. – Panel on a Research Agenda and New Data for an Aging World, Committee on National Statistics, Division on Behavioral and Social Sciences and Education. – Washington D.C.: National Academy Press, 2001. – P. 17–18.
2. Mc Carthy Kevin F. World Population Shifts. Boom or Doom? – Santa Monica, Ca: RAND, Population Matters Project, 2001. – P. 17–20.
3. Населення України. Імперативи демографічного старіння. – К. ВД «АДЕФ-Україна», 2014. – 288 с.
4. Стешенко В. Сімейна складова демографічної політики в теоретико-методичному контексті / В. Стешенко // Демографія та соціальна економіка. – 2010. – № 2 (14). – С. 46–55.
5. Томилин С.А. Демография и социальная гигиена / С.А. Томилин. – М.: Статистика, 1973. – С. 29.